

Сторінка молодого вченого

УДК: 341.2: 341.6

ВІДОКРЕМЛЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА ВІД МІЖНАРОДНОГО ПРАВА В ПРАКТИЦІ СУДУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Плотніков О.В.

асистент кафедри міжнародного права та міжнародних відносин Національного університету «Одеська юридична академія», LL.M

В статті розглядається проблема участі Суду Європейського союзу у фрагментації міжнародного права через відокремлення європейського права від загального міжнародного права. На прикладах конкретних рішень Суду демонструється, що практика Суду мала помітне значення для закріплення самих понять європейського права та європейського правопорядку, в той час як недавня практика вказує, що Суд розглядає європейське право як зверхнє по відношенню до міжнародного, та дозволяє державам-членам ЄС виконувати свої міжнародні зобов'язання доки вони не суперечать зобов'язанням за європейським правом.

Ключові слова: Суд Європейського союзу, фрагментація міжнародного права, право Європейського союзу, практика Європейського суду.

Постановка проблеми

Одним з ключових явищ розвитку сучасного міжнародного права є фрагментація¹. Дослідницька група Комісії з міжнародного права ООН визначила фрагментацію міжнародного права як виділення у міжнародно-правовій системі окремих незалежних та частково ізольованих «блоків»². В якості таких блоків можуть виступати міжнародно-правові режими чи групи міжнародно-правових режимів, які відрізняються недостатньою узгодженістю з загальним міжнародним правом та між собою, наслідком чого стає колізія

¹ Колодкин Р.А. Фрагментация международного права? // Московский журнал международного права. 2005. № 2 (58). С. 38-61; См. также: Кислицина Н.Ф. Развитие системы международного права на современном этапе: автореферат дис. канд. юр. наук. М., 2007. – С. 17; Гнатовський М.М., Поєдинок О.Р. Фрагментація міжнародного права: проблема та можливі шляхи її вирішення / Актуальні проблеми політики. Збірник наукових праць. Одеса, 2008. – Вип. 34. – С. 314-323.

² Фрагментация международного права: трудности обусловленные диверсификацией и расширением сферы охвата международного права / Организация Объединённых Наций. // Доклад Комиссии международного права: пятьдесят пятая сессия (5 мая – 6 июня и 7 июля – 8 августа 2003 года). Нью-Йорк, 2003. <http://untreaty.un.org/ilc/reports/2003/russian/chp10.pdf>.

правових норм. Остання гостро проявляється в разі неузгодженого та суперечливого застосування таких норм, а також у випадку різних підходів до застосування однієї й тієї самої норми.

Серед суб'єктів, що застосовують міжнародне право, помітним впливом користуються міжнародні судові органи. Судова практика є допоміжним джерелом міжнародного права, що служить для цілей його тлумачення. Водночас, важливість рішень міжнародних судів неможна недооцінювати, оскільки судова практика виступає чутливим індикатором розвитку міжнародного права. Саме через судові рішення нерідко відбувається закріплення нових міжнародно-правових норм.

Найбільш показовим прикладом впливу регіонального судового органу на фрагментацію міжнародного права виступає практика Суду Європейського союзу (до 2009 року: Суд Європейських спільнот), який відрізняється найбільшою активністю та послідовністю у підтримці та захисті регіонального європейського правопорядку. Розглядаючи конкретні спірні випадки даний суд формулював загальні правила, що витікали з тлумачення конститутивних договорів Європейських спільнот та Європейського союзу та відповідали станові розвитку загальноєвропейської політики та правосвідомості у їхньому еволюційному розвитку.

Актуальність досліджуваної теми обумовлюється двома факторами. По-перше, практика Суду Європейського союзу становить найбільш показовий приклад впливу міжнародної судової інституції на фрагментацію міжнародного права. Розгляд практики конкретного Суду дозволяє робити загальні висновки та прогнози розвитку практики аналогічних судів (Суду Африканського союзу, Міжамериканського суду з прав людини, тощо), а також дозволяє більш детально розглянути проблематику фрагментації міжнародного права. По-друге, через практику Суду Європейського союзу можна простежити певні тенденції розвитку Європейського права, що становить як теоретичний, так і практичний інтерес для України.

Стан дослідження проблеми Вказана проблематика неодноразово привертала увагу дослідників, в тому числі, розглядалася спеціальною дослідницькою групою Комісії міжнародного права ООН³. Окремих аспектів проблеми торкалися у своїх роботах Г. де Бурка, М.М. Гнатовський, К.С. Зіглер, П. Крейг, Д.Ф. Манчіні, О.Р. Поєдинок, О. Спірман, Д. Хальберстам та інші експерти в галузі міжнародного та європейського права. Водночас, робота по вивченню впливу Суду Європейського союзу на фрагментацію міжнародного права, вочевидь, далека від завершення в силу безперервного розвитку самої правової реальності.

Ціллю даної статті є вивчення впливу практики Суду Європейського союзу на відокремлення правопорядку ЄС від загального міжнародного права. **Завданнями** статті є розгляд досліджуваних явищ у їхньому розвитку на прикладах конкретних рішень Суду ЄС.

³ Доклад Комиссии международного права: пятьдесят пятая сессия (5 мая – 6 июня и 7 июля – 8 августа 2003 года). Нью-Йорк, 2003. <http://untreaty.un.org/ilc/reports/2003/russian/chp10.pdf>.

Виклад основного матеріалу

Суд Європейських спільнот, попередник Суду Європейського союзу, був створений в 1952 році в рамках договору про заснування Європейської спільноти вугілля та сталі. На Суд було покладено завдання з розв'язання спорів між державами-членами Європейських спільнот. Вперше з проблемою існування особливого правопорядку в рамках цих спільнот Суд зіткнувся в справі *de Geus v. Bosch and van Rijn*, в якій він розглянув співвідношення національного права та наднаціонального європейського права. Ключовим питанням, на яке мав відповісти Суд було чи могла заборона експорту, застосована приватним підприємством, зареєстрованим в ФРН по відношенню до своїх клієнтів, на що клієнти дали згоду шляхом підписання контракту, бути скасована в силу положень Договору про заснування Європейської економічної спільноти.

На значущість цього питання негайно вказав Генеральний адвокат Суду М. Лагранж, який відзначив важливість взаємодії національних правових систем, в тому числі, національних судів, з європейською правовою системою. На думку Лагранжа, остання могла бути ефективною лише за умови «лояльності...та плідної взаємодії між муніципальними судами та Судом Європейських спільнот з взаємним урахуванням їхніх юрисдикцій»⁴.

Суд підтримав позицію Генерального адвоката та постановив рішення на користь позивача, в якому зазначив, що Договір встановив заборони на обмеження руху товарів в рамках Спільноти, і ці обмеження являють собою право, що підлягає застосуванню безпосередньо судами держав-членів⁵. Таким чином, Суд вказав на те, що договорами про заснування Європейських спільнот національним судовим органам була делегована функція застосування європейського права, і що це право накладає на них нові права та обов'язки. Своїм рішенням Суд втрутився в сферу, що раніше перебувала під виключним суверенітетом держав та певною мірою обмежив цей суверенітет. Водночас, рішення було значною мірою неповним. Воно не містило в собі аналізу міжнародно-правових підстав такого обмеження та не прояснило питання щодо наявності в юридичних та фізичних осіб правосуб'єктності за європейським правом.

Вищезазначені питання були розглянуті Європейським судом в 1963 році у справі *Van Gend en Loos*, коли суд вперше задекларував існування особливого європейського правопорядку. У даній справі Суд визнав обґрунтованою скаргу німецького підприємства на підвищення митних тарифів Нідерландами, вказавши, серед іншого, на те, що Договір про

⁴ Halberstam D. Constitutionalism and pluralism in Marbury and Van Gend / D. Halberstam // Public Law and Legal Theory Working Paper Series. – Working Paper № 104, March 2008. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.judicialstudies.unr.edu/JS_Summer09/JSP_Week_1/Halberstam,%20Constitutionalism%20v.Gend%2008.pdf – Р. 4.

⁵ Case 13-61, (*Kledingverkoopbedrijf de Geus en Uitdenbogerd v Robert Bosch GmbH and Maatschappij tot voortzetting van de zaken der Firma Willem van Rijn*), Judgement of 6th April 1962. [Електронний ресурс] Режим доступу до ресурсу: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61961CJ0013:EN:HTML>.

заснування Європейської економічної спільноти створив права та обов'язки не лише для держав, але й для кожної окремої фізичної особи-громадянина та юридичних осіб, зареєстрованих у цих державах. Через рішення Європейського суду затвердився принцип прямої дії європейського права⁶. У своєму фундаментальному висновку Суд вказав: «Спільнота становить собою новий правопорядок міжнародного права, задля якого держави обмежили свої суверенні права... Незалежно від законодавства держав-членів, право спільноти, таким чином, не тільки накладає обов'язки на осіб, але й призначене для наділення їх правами...ці права існують не лише там, де вони прямо надані договором, але й в силу обов'язків, які договір явно покладає на осіб, а також на держави-члени та інститути спільноти»⁷.

Необхідно відзначити, що ані Договір про заснування Європейської економічної спільноти, ані будь-який з договорів, що існували на момент розгляду вказаної справи, не містили в собі прямих вказівок на особливість європейського правопорядку та принцип прямої дії європейського права. Тим не менш, рішення Європейського суду⁸ мало достатній авторитет для затвердження цих принципів, що пізніше неодноразово підтверджувалося Судом у подібних справах.

Справа *Van Gend en Loos* мала не тільки юридичне, але й чимале психологічне значення, що неодноразово підкреслювалося у літературі⁹. Суддя Європейського суду Г.Ф. Манчіні писав з цього приводу: «історики будуть розглядати справу *Van Gend en Loos* як унікальний юридичний внесок у творення Європи. Немає сумніву, що словосполучення «новий правопорядок» є ключовою рисою фразеології Спільноти...Порівняно з міжнародним правом «новий правопорядок» розглядався саме як правопорядок, який долає те, що Суд раніше назвав інерцією та спротивом держав-членів»¹⁰.

Можна помітити, що в дослідженій практиці Європейського суду проявився взаємний вплив політичних, юридичних та ідеологічних факторів правотворчості. З одного боку, Суд прийняв рішення з урахуванням поточного стану політики та правосвідомості, з іншого боку, саме його рішення сприяло розвитку правосвідомості та політики Європейських спільнот.

⁶ Craig P., de Búrca G. EU Law: Text, Cases and Materials (3rd ed.) / P. Craig, G. De Burca. – Oxford: Oxford University Press, 2003. - P. 182.

⁷ Case 26/62, (NV Algemene Transporten Expeditie Onderneming van Gend en Loos v Nederlandse Administratie der Belastingen), Judgement of 5th February 1963. Section B.. [Електронний ресурс] Режим доступу до ресурсу: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61962J0026:EN:NOT>

⁸ Див, наприклад: Case 43-75, (Gabrielle Defrenne v Société anonyme belge de navigation aérienne Sabena), Judgement of 8th April 1976. [Електронний ресурс] Режим доступу до ресурсу: <http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?val=53615:cs&lang=en&list=67128:cs,53615:cs.&pos=2&page=1&nbl=2&pgs=10&hwords=Defrenne~SABENA~&checktexte=checkbox&visu=>; Case C-188/89, (A. Foster and others v British Gas plc), Judgement of 12th July 1990. [Електронний ресурс] Режим доступу до ресурсу: http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!CELEXnumdoc&lg=en&numdoc=61989J0188

⁹ Див: Spiermann O. The other side of the story: An unpopular essay on the making of the European community legal order / O. Spiermann // European Journal of International Law. – 1999 – vol. 10- № 4. – Pp. 763-789.

¹⁰ Mancini G.F., Keeling D.T. Democracy and the European Court of Justice / G.F. Mancini, D.T. Keeling // The Modern Law Review. – 1994. – vol. 57- № 2. – P. 183.

Серед інших значних справ, що мали вплив на формування європейського правопорядку можна згадати справу *Parti écologiste “Les Verts” проти Європейського парламенту*. В даній справі Європейський суд проаналізував юридичну природу договорів про заснування Європейських спільнот та дійшов висновку, що ці договори становлять собою своєрідну «конституційну хартію» ЄС, що має тлумачитись та застосовуватись в такий спосіб, що не обов'язково відповідатиме загальним правилам тлумачення міжнародних договорів¹¹.

Необхідно відзначити специфічну рису європейського правопорядку, що впливає з досліджених судових рішень. Обмежуючи своїми приписами виключний державний суверенітет на державній території, цей правопорядок водночас наділяє держави повноваженнями для спільних дій організації та держави-члена у правозастосуванні. Такі риси європейського правопорядку як його конститутивний характер, пряма дія, обмеження державного суверенітету та інші роблять його відмінним від міжнародного правопорядку, що безумовно сприяє фрагментації міжнародного права¹².

Можна відмітити ще одну рису цього правопорядку, яка досі не була достатньо розглянута, однак яка безумовно відрізняє європейське право від міжнародного. Визнання за фізичними та юридичними особами прав та обов'язків відповідно до європейського права робить їх суб'єктами цього права. Водночас, міжнародне право не визнає правосуб'єктності приватних осіб. Таким чином, європейський правопорядок відрізняється від міжнародного не тільки в силу своєї окремішності, конститутивності та прямої дії, але й за колом суб'єктів. За таких умов стає важко говорити не лише про субординацію між цими правопорядками, але й навіть визнати, що європейський правопорядок є частиною міжнародного. Недавня практика Європейського суду демонструє тенденцію до повного відокремлення першого від останнього, що буде розглянуто далі в цій статті.

Виокремлення особливого європейського правопорядку, який набув додаткового визнання після набрання чинності Маастрихтським договором про заснування Європейського союзу, поставило питання про співвідношення цього правопорядку з міжнародним правом. Певні аспекти даної проблеми розглянув Європейський суд у справі *Каді проти Ради та Комісії*.

Справа *Каді проти Ради та Комісії* виникла з зобов'язань європейських країн, накладених на них Регламентом Ради Європейського Союзу № 881/2002 від 27 травня 2002 року «Про певні спеціальні обмежувальні заходи, спрямовані проти фізичних та юридичних осіб, пов'язаних з Усамою бен Ладеном, мережею Аль-Каїда та Талібан»¹³. Вказаний регламент було

¹¹ Case 294/83, (*Parti écologiste “Les Verts” v. European Parliament*), Judgment of 23rd April 1986, ECR [Електронний ресурс] Режим доступу до ресурсу: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61983J0294:EN:HTML>, -P. 1365.

¹² The International Law Commission 1999-2009. Vol. 4: Treaties, final draft articles and other materials / A. Pronto, M. Wood eds. – New York: Oxford University Press, 2010. –P. 708.

¹³ Council of the European Union, Council Regulation (EC) No. 881/2002 of 27 May 2002 imposing certain specific restrictive measures directed against certain persons and entities associated with Usama bin Laden, the Al-Qaida network and the Taliban//Official Journal of the European Communities 29.5.2002 L 139/9 [Електронний ресурс] –

прийнято на виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1398 (2002). Проміж іншим, Регламент запровадив можливість конфіскації власності в фізичних та юридичних осіб, підозрюваних у зв'язках з міжнародними терористичними угрупованнями. На виконання прийнятого Регламенту, була конфіскована власність в певних фізичних осіб-громадян Європейського союзу та юридичних осіб, що були зареєстровані на території Союзу. Вказані громадяни звернулися до європейських судових інституцій за захистом своїх прав, які вони вважали порушеними. Позивачі посилалися на норми Європейської конвенції з прав людини та основоположних свобод, пункт 2 статті 6 котрої встановлює, що «Кожен, кого обвинувачено у вчиненні кримінального правопорушення, вважається невинуватим доти, доки його вину не буде доведено в законному порядку»¹⁴. Позивачі зазначили, що конфіскація майна сама по собі є заходом кримінального покарання, а отже заборонена до застосування доки не буде встановлено вину особи, чого не було зроблено по відношенню до позивачів. Як зазначив Генеральний адвокат Суду ЄС М.П. Мадуро, «не було надано жодних гарантій, що дозволяли б подати справу для розгляду компетентними органами в ситуації коли обмеження майнових прав має розглядатися як суттєве...застосування Резолюції є незаконним, оскільки відсутній механізм судового контролю на рівні ООН»¹⁵.

Суд першої інстанції Європейських Спільнот відмовив у задоволенні позову, після чого позивачі звернулися до Європейського суду. Основною проблемою, що мусила бути розглянута Європейським судом, була не стільки правомірність конкретного рішення про конфіскацію майна в фізичних та юридичних осіб, скільки відповідність Регламенту Ради Європейського Союзу № 881/2002 Європейській конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, і, врешті, можливість імплементації резолюції Ради Безпеки ООН 1398 (2002) до права ЄС¹⁶.

Рішення у справі на користь позивача було постановлене 3 вересня 2008 року. Суд вказав, що він не має повноважень розглядати правомірність резолюції Ради Безпеки як такої, а отже розгляд стосується тільки акту ЄС, яким ця резолюція була адоптована до європейського законодавства, оскільки європейська судова система створювалася, в тому числі для розгляду «правомірності всіх актів Спільнот у світлі фундаментальних прав, що являють собою невід'ємну частину загальних принципів Європейського права,

Режим доступу до ресурсу: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2002:139:0009:0022:EN:PDF>.

¹⁴ Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод зі змінами, внесеними Протоколом N 11 (994_536) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_004bin/laws/main.cgi?nreg=995_004.

¹⁵ Case C-402/05P, (Kadi v Council and Commission), Opinion of Advocate General Miguel Poaires Maduro of 16 January 2008, [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: вільний http://blogeuropa.eu/wp-content/2008/02/cnc_c_402_05_kadi_def.pdf.

¹⁶ Dijk P., Godefridus J. H. Hoof, A. W. Heringa. Theory and practice of the European Convention on Human Rights, / P. Dijk, J. H. Godefridus, A. W. Heringa, - Hague: Martinus Nijhoff Publishers, 2008. – P. 16.

в тому числі, розгляду заходів Спільнот, спрямованих на надання законної сили резолюціям Ради Безпеки»¹⁷.

На підставі вищенаведених аргументів, Суд Європейських Спільнот задовольнив вимоги позивачів та скасував Регламент Ради Європейського Союзу № 881/2002 як такий, що не відповідає основним нормам захисту прав людини, які діють у Європі. І хоча формально суд скасовував лише акт ЄС, фактично відбулася відмова від виконання вимог резолюції Ради Безпеки ООН.

Імовірно, якщо б резолюція РБ ООН таки надавала достатні можливості для судового захисту прав громадян, звинувачуваних у тероризмі, Європейській суд не зацікавився б проблемою співвідношення права ЄС та міжнародних зобов'язань, пов'язаних із членством в ООН. Однак у ситуації колізії універсального міжнародного права та регіонального європейського права, суд віддав перевагу останньому.

Таке рішення уявляється доволі неоднозначним в світлі попередніх рішень того ж суду. Так, у справі *Anklagemyndigheden v. Peter Michael Poulsen & Diva Navigation Corp* Європейський суд заявив, що положення європейського права «мають тлумачитись та їхня дія мусить обмежуватись відповідними правилами міжнародного права»¹⁸. У справі *A. Racke GmbH & Co. v. Hauptzollamt Mainz* Суд наголошував, що «правила звичаєвого міжнародного права... є обов'язковими для інституцій ЄС та становлять частину правопорядку спільноти»¹⁹. Відповідно, рішенням у справі *Kadi* Європейський суд порушив приписи власної попередньої практики. Тим не менш, на думку М.П. Мадуро, рішення по справі *Kadi* є логічним завершенням попереднього розвитку судової практики ЄС, адже «у рішенні по справі *Van Gend en Loos*, Суд ствердив, що Договір ЄС є не просто угодою між державами, але угодою між народами Європи», а отже Договір створив новий правопорядок, що є окремим від існуючого публічного міжнародного права. Хоча право ЄС застосовується з урахуванням існуючого міжнародного права, остаточне рішення щодо дії міжнародних зобов'язань в межах правопорядку Союзу приймається на підставі норм права ЄС».

Можна говорити про те, що система, яка існувала до рішення по справі *Kadi*, була відкритою та дозволяла європейському праву діяти доки міжнародне право не забороняло таку дію. Система ж, що може виникнути після рішення у справі *Kadi* та яку окреслив Мадуро, є автономною, такою, що дозволяє міжнародному праву впливати на неї лише в тій мірі, в якій європейське право не забороняє такий вплив, а елементи міжнародного права,

¹⁷ Case C402/05P & C415/05 (Joined cases *Kadi & Al Barakaat International Foundation v. Council and Commission*), Judgement of 3rd September, 2008, para 326. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62005J0402:EN:HTML>.

¹⁸ Case C162/96 (*Anklagemyndigheden v. Peter Michael Poulsen & Diva Navigation Corp*), Judgement of 24th November, 1992, para 9. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61990CJ0286:EN:HTML>.

¹⁹ Case C162/96 (*A. Racke GmbH & Co. v. Hauptzollamt Mainz*), Judgement of 16th June, 1998, para 46. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61996CJ0162:EN:HTML>.

що існують в межах європейського правопорядку, опиняються у підпорядкованому положенні по відношенню до правових принципів ЄС. На думку німецької дослідниці К. Зіглер, така позиція Суду Європейських Спільнот неминуче призведе до фрагментації міжнародного правопорядку та утворення декількох пів-незалежних підсистем²⁰.

З одного боку, рішення по справі *Kadi*, імовірно, матиме довготривалий вплив на європейську судову практику, в тому числі у питанні дуже широкого тлумачення принципів права ЄС, зокрема прав Європейського Суду. В цьому сенсі рішення Суду легко пояснити бажанням зберегти європейський правопорядок від сторонніх впливів, тим більше у такій важливій сфері як захист прав людини. З ситуативної реакції на проблему, що була піднята справою, рішення Суду, таким чином, перетворюється на політичну дію з недопущення сторонніх впливів всередині ЄС. З іншого боку, відбулася фактична відмова від виконання зобов'язань за Статутом ООН, що може мати негативний вплив на імідж ЄС як «доброго міжнародного громадянина, відданого міжнародному праву та міжнародним інститутам»²¹, та становить загрозу єдності міжнародного правопорядку, особливо в разі, якщо Європейський суд надалі буде тлумачити це рішення як прецедент у подібних справах і, відповідно, автономія європейського права отримає подальше закріплення.

Висновки та перспективи подальших досліджень

Суд Європейського союзу покликаний розв'язувати спори між державами-членами Союзу та між державами-членами та органами ЄС щодо застосування права організації. Суд наділено здатністю тлумачити положення права ЄС, але не створювати нові правові норми, оскільки висновки Суду не мають прецедентної сили. Водночас, саме через тлумачення Судом ґрунтовний положень актів ЄС відбулося закріплення ряду фундаментальних понять європейського права, в тому числі, поняття європейського правопорядку. Дослідження практики Суду Європейського союзу демонструє, що цей суд дедалі впевненіше розглядає себе не тільки як орган з вирішення спорів між державами-членами ЄС, але й як охоронця європейського правопорядку від зовнішніх впливів, що можуть негативно вплинути на єдність цього правопорядку. Відповідно, в разі конфлікту між вимогами загального міжнародного права та європейського права, Суд, з великою імовірністю, стане на бік останнього. Особливо гостро це проявилось у рішенні Суду по справі *Kadi проти Ради та Комісії*, в якому Суд, фактично, заборонив державам-членам ЄС виконувати вимоги Ради Безпеки ООН, створивши, щонайменше, суперечливий прецедент, який може поставити виконання державами своїх зобов'язань за загальним міжнародним правом в залежність від права Європейського союзу.

²⁰ Ziegler K.S. Strengthening the Rule of Law but Fragmenting International Law: the Kadi Decision of the ECJ From the Perspective of Human Rights' / K.S. Ziegler. // Human Rights Law Review. - Vol. 9, Issue 2. - 2008. – P. 54.

²¹ De Burca G. The European Court of Justice and the International Legal Order After Kadi / G. de Burca // Harvard International Law Journal – 2010 – vol. 51, №1. – P. 2.

Розвиток судової практики щодо захисту європейського права від зовнішніх посягань, вочевидь, не завершений. Почавши з констатації існування європейського правопорядку та визначення його рис, Суд Європейського союзу наразі виходить з вищості цього права по відношенню до міжнародного права. Чи стане такий підхід стандартним для Суду залежить як від самого Суду, так і від розвитку права ЄС в цілому. Відповідно, вплив Суду Європейського союзу на відокремлення європейського права від загального міжнародного права потребуватиме подальшої уваги дослідників.

УДК: 341.2: 341.6

ОТДЕЛЕНИЕ ЕВРОПЕЙСКОГО ПРАВА ОТ МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА В ПРАКТИКЕ СУДА ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА

Плотников А.В.

ассистент кафедры международного права и международных отношений Национального университета «Одесская юридическая академия», LL.M

В статье рассматривается проблема участия Суда Европейского союза в процессе фрагментации международного права через отделение европейского права от общего международного права. На примерах конкретных решений Суда демонстрируется, что его практика имела заметное значение для закрепления самих понятий европейского права и европейского правопорядка, в то время как недавняя практика указывает, что Суд рассматривает европейское право как господствующее по отношению к международному, и позволяет государствам-членам ЕС выполнять свои международные обязательства до тех пор, пока они не противоречат обязательствам по европейскому праву.

Ключевые слова: Суд Европейского союза, фрагментация международного права, право Европейского союза, практика Европейского суда.

UDC: 341.2: 341.6

SEPARATION OF EUROPEAN LAW FROM INTERNATIONAL LAW IN THE PRACTICE OF THE EUROPEAN COURT OF JUSTICE

Plotnykov O.

assistant lecturer of international law and international relations of National university "Odessa Law Academy", LLM

The article deals with the problem of participation of the European Court of Justice in the process of fragmentation of international law through separation of European law from the general international law. The particular decisions of the Court demonstrate that the Court's practice had a considerable influence on creation of such notions as "European law" and "European legal order", while recent practices show, that the Court views European law as prevailing over the general international law, enabling EU member-states to perform their obligations under international law to the extent they do not contradict obligations under European law.

*The problem of specific European legal order has first been considered by the ECJ in *de Geus v. Bosch and van Rijn*, where the Court found that treaties establishing European Communities constitute law which is directly applicable within the legal systems of the member-states. The court also noticed that the treaties establishing the European Communities provided the national judicial bodies with function of application of European Law. Thus, the Court intruded into exclusive competences of states and in a way limited their sovereignty.*

*Similar issues have been considered by the ECJ in *Van Gend en Loos*, in which case the Court has declared the existence of a special European legal order. The existence of this order has been confirmed after the Treaty of Maastricht has taken effect and raised a further issue of correlation between the European legal order and the international legal order. Certain response to this question has been offered by the ECJ in *Kadi v. Council and Commission*. In its decision issued on September 3, 2008 the Court explained that it lacks jurisdiction to review the legality of the UN Security Council resolution *per se*, however, it can review the validity of an act of the European Union which implemented that resolution to the European legal system. By denying the validity of the EU document the ECJ has in fact cancelled the UN Security Council resolution, thus proving its own idea of supremacy of the EU legal order over the international legal order.*

*On the one part, the decision in *Kadi* will probably have a long-term impact on the European judicial practice, including broad interpretation of the EU legal principles. A situational reaction to the problem raised in the case may turn into a political solution on prevention of outside influences on the European legal system. On the other part, the decision marked actual rejection of obligations under the UN Statute, which may negatively influence the perception of the European Union as an international subject. One thing can be certain: in case the *Kadi* standard will be applied further, this will lead to a greater autonomy of the European legal order.*

Key words: European Court of Justice, fragmentation of international law, European Union law, practice of the European Court of Justice.